

Arbejdsstatistik.

Anmeldelser af

Adolph Jensen.

Statistik over Løn- og Arbejdsforhold i Snedkerfaget i Byerne i Danmark for Aaret 1896 og over Procentforholdet mellem Arbejdskøbere, Svende og Lærlinge i Aarene 1871 og 1896. Udgivet af Snedkerforbundet i Danmark. København 1898.

Den af Snedkerforbundet udgivne Statistik over Løn- og Arbejdsforhold i 1896 slutter sig til en lignende for Aaret 1893 (anmeldt i nærværende Tidsskr. 1896 S. 762). De Oplysninger, man har indsamlet, vedrørende Arbejdernes Forhold, ere i det væsentlige de samme i de to Aar, men Statistikken for 1896, hvis Bearbejdelse er foretaget af Cand. mag. Aage Sørensen, udmærker sig frem for sin Forgænger ved en gennemgaaende mere rationel teknisk Behandling af Materialet og en langt fuldstændigere Udnyttelse af de givne Data. Derhos har man som Tillæg i 1896 forsøgsvis foretaget en Opgørelse af Antallet af Arbejdsgivere, Svende og Lærlinge paa to forskellige Tidspunkter af Aaret samt, som Supplement hertil, indhentet lignende Oplysninger om Tilstanden i Aaret 1871.

Naar der — som her — foreligger statistiske

Undersøgelser af en og samme Genstand paa to forskellige Tidspunkter, knytter Hovedinteressen sig mindre til selve de nye Tal end til de Sammenligninger med tidligere Erfaringer, hvortil de give Anledning.

Saadanne Sammenligninger vanskeliggøres imidlertid i nærværende Tilfælde derved, at Besvarelser af de udsendte Spørgeskemaer ikke ere indkomne i samme Forhold fra København og Provinserne i begge Aar, og kun for det sidste har man ved Bearbejdelsen foretaget en Sondring efter Sted. De indgaaede Besvarelser fordelte sig saaledes:

	Aar 1896	Aar 1893
København.....	431	595
Købstæderne	1000	} 621
Landdistrikterne	102	

Da Deltagelsen fra Hovedstaden saaledes har været forholdsvis langt større i 1893 end i 1896, og da de Forhold, der have været Genstand for Undersøgelse, næsten paa alle Punkter forme sig anderledes i København end i den øvrige Del af Landet, er det klart, at man kun med megen Varsomhed kan foretage Sammenligninger fra det ene Aar til det andet af de summariske Gennemsnitsresultater for hele Landet.

Dette fremhæves ogsaa i Beretningen for 1896 ved Omtalen af Arbejdernes Aldersforhold og ægteskabelige Stilling. Medens i 1893 kun c. 45 pCt. af de

Svende, der havde indsendt Besvarelser, vare under 30 Aar, var dette i 1896 Tilfældet med over 55 pCt. af Besvarerne. »Den overordentlig høje Stigning i Antallet under 30 Aar«, siges der, »skyldes den Omstændighed, at Deltagelsen fra Provinserne har været større og fra København mindre end i 1893; thi i København er Antallet af ældre og gifte Svende altid forholdsvis større end i Provinserne«.

Paa samme Maade forklarer Beretningen, at Antallet af gifte Svende er gaaet tilbage fra 63,6 pCt. i 1893 til 54,8 pCt. i 1896. En svagere Repræsentation af København er ensbetydende med en svagere Repræsentation af de Aldersklasser, i hvilke man fortrinsvis finder de gifte Svende.

Man kunde dog have ønsket, at Beretningen ikke havde slaaet sig til Ro med at pege paa dette forstyrrende Moment, men at man havde gjort Skridtet fuldt ud og undersøgt, om den svagere Repræsentation af København virkelig har været eneste Aarsag til de paapegede Forskelligheder. Dette kan nemlig uden Vanskelighed prøves ved Hjælp af de specielle Forholdstal for København og for Provinserne i 1896. Under 30 Aar var i 1896: 32,7 pCt. af Besvarerne fra København, 64,5 pCt. af Besvarerne fra Provinserne. Hvis man nu antog, at Forholdet mellem Antallet af Besvarelser fra København og fra Provinserne var det samme i 1896 som i 1893, nemlig som 595 til 621, vilde Procenten for Svende under 30 Aar for hele Landet være: $(595 \cdot 32,7 + 621 \cdot 64,5) : 1216 = 48,9$. Med andre Ord: hvis man borteliminerer Indflydelsen af Hovedstadens svagere Repræsentation i 1896, synker Procenten for de under 30aarige fra c. 55 til c. 50.

I 1893 var den tilsvarende Procent imidlertid — som før anført — endnu betydelig lavere, nemlig c. 45, og man maa da være berettiget til at formode, at andre forstyrrende Aarsager end den her omhandlede have været til Stede.

Det samme kommer frem, naar man betragter Fordelingen efter ægteskabelig Stilling. Af Besvarerne fra København i 1896 vare 71,7 pCt. gifte, af Besvarerne fra Provinserne 48,1 pCt. Giver man nu, paa samme Maade som før, København og Provinserne samme forholdsmæssige Vægt som i Aaret 1893, finder man, at den samlede Procent for gifte Svende i 1896 bliver 59,3 i Stedet for 54,8. Den er altsaa højere end den ved summarisk Beregning fundne men dog adskilligt lavere end Procenten for 1893, som var 63,6.

Men er der da virkelig i de tre Aar foregaaet saadanne Forandringer i Snedkersvendenes Fordeling efter Alder og ægteskabelig Stilling, som de fundne Tal hentyde paa? Dette kan man ikke antage; dertil er det paagældende Tidsrum alt for kort. En langt rimeligere Forklaring er det, at vi for Aaret 1896 have med et Udvalg af Snedkersvende at gøre, som ogsaa i andre Henseender end den foran omhandlede (Hovedstadens svagere Repræsentation) adskiller sig fra Materialet for 1893. Formodningen er for, at hvis man tog sidstnævnte Materiale op til fornyet Behandling og foretog en Deling deraf mellem København og Provinserne, vilde man finde, dels at det store Plus i Provinssvendenes Antal, som Materialet af 1896 har frem for det af 1893, fortrinsvis falder paa de yngre Aldersklasser, dels at det tilsvarende

Minus for de københavnske Svende fortrinsvis falder paa de ældre. Denne Formodning finder Støtte bl. a. deri, at Agitationen lettere formaar at vinde, respektive fastholde Fagets yngre end dets ældre Medlemmer.

Naar vi have opholdt os saa længe ved disse Forhold, er det fordi vi betragte det som en Hovedfejl ved det ellers saa fortræffelige lille Arbejde, at man har oversét den paapegede Forskel i Materialet for de to Aar. Oplysningerne om Aldersfordeling og ægteskabelig Stilling maa jo nemlig ikke betragtes isolerede; men de bør have i Erindring, naar Talen er om det, der er Undersøgelsens egentlige Hovedgenstand, nemlig Arbejdsvilkaarene og da navnlig Lønforholdene. Og af særlig Betydning bliver det i saa Henseende at anlægge en rationel Synsvinkel, naar man vil foretage Sammenligninger fra det ene Aar til det andet.

I 1893 blev den gennemsnitlige Aarsfortjeneste for Snedkersvende beregnet til c. 850 Kr. (hele Landet under ét). I 1896 var den efter de meddelte Oplysninger for København 1142 Kr., for Provinsbyerne 811 Kr., for Landdistrikterne 840 Kr. (og hvis man udskiller Lyngby og Gentofte Sogne, hvor Lønforholdene ere stærkt paavirkede af Københavns Nærhed, 734 Kr.). Den samlede Gennemsnitsfortjeneste for alle Snedkersvende udenfor København var 814 Kr. Endelig var Gennemsnittet for hele Landet under ét i 1896: 912 Kr.

En Fremgang i tre Aar fra 850 til 912 Kr. er i og for sig ikke ubetydelig, men den virkelige Fremgang er endda større, end disse Tal udtale. Tager man nemlig Hensyn til Hovedstadens svagere Re-

præsentation i 1896, naar man for dette Aar op til 975 Kr., altsaa en Forskel imod 1893 af hen imod 15 pCt. Her maa saa endvidere, i Henhold til det foregaaende, tages i Betragtning, at denne højere Gennemsnitsfortjeneste er oppebaaret af Arbejdere, der gennemgaaende vare en Del yngre end de, der i 1893 fortjente 850 Kr., og da Fortjenesten, ifølge de indsendte Meddelelser, i Almindelighed er stigende med Alderen indtil en vis Grænse (c. 50 Aar), har man saa meget mere Grund til at glæde sig over de paa pegede Forandringer i Snedkernes Lønningsvilkkaar.

Det maa dog her ikke overses, at ikke hele Fremgangen i Fortjenesten kan tilskrives højere Løn; en væsentlig Del har sin Grund i, at der i Aaret 1896 har været mindre Arbejdsledighed end i 1893. Det gennemsnitlige Antal arbejdsledige Dage pr. Svend var i førstnævnte Aar kun 25 imod 55 i sidstnævnte. Regner man 300 Arbejdsdage i et Aar, var Tabet ved at være ledig altsaa 18,3 pCt. i 1893 og 8,3 pCt. i 1896.

Det maa i høj Grad paaskønnes, at Snedkerforbundet i sin Beretning for 1896 har foretaget en Bearbejdelse af Lønningsangivelserne efter de paa gældendes Alder. Vi gengive Hovedresultaterne af denne Del af Opgørelsen: (Se omstaaende Tabel).

Anmelderen har ved en tidligere Lejlighed (se nærværende Tidsskr. for 1897 S. 549) henledet Opmærksomheden paa lignende Undersøgelser, der ere foretagne af det norske statistiske Centralbureau, og som for Arbejdere i Træsliberier (altsaa Fabrikarbejdere) gav til Resultat, at Gennemsnitsfortjenesten

Alder :	Gennemsnitlig Aarsfortjeneste	
	København	Provinsbyerne
under 19 Aar	—	670
20—24 Aar	973	759
25—29 —	1190	835
30—34 —	1189	839
35—39 —	1213	872
40—44 —	1139	882
45—49 —	1180	831
50—54 —	1096	816
55—59 —	968	779
over 59 Aar.....	873	664

for disse allerede begynder at aftage omtrent ved 35 Aars Alderen. Vi udtalte da den Formodning, at dette næppe kunde betyde, at de paagældendes Arbejdsdygtighed allerede fra det anførte Aldersaar skulde være kendeligt aftagende, men at de saa tidligt nedadgaaende Lønningscifre i alt Fald delvis kunde tænkes at skyldes en regelmæssig Afgang til Formandspladser og lignende Funktionær-Stillinger ved Fabrikkerne, Afgangen, som naturligvis fortrinsvis maatte omfatte de dygtigste Arbejdere. Denne Formodning finde vi i nogen Grad bestyrket ved at se, at Gennemsnitsfortjenesten for danske Haandværkere først begynder at aftage i en langt ældre Alder, da Arbejdsdygtigheden virkelig kan tænkes at have kulmineret. Dette er ogsaa naturligt, da der ikke for den store Mængde af dygtigere Haandværkssvende i tilsvarende Grad som for den ikke faglærte Arbejder er Anledning til at forlade Faget og træde ind i anden Livsstilling.

Af en detailleret Oversigt over Udgifterne til Husleje anføre vi, at de syv Tiendedele af de gifte Svende i København betale fra 150 til 250 Kr. aarlig i Husleje. En Forestilling om, hvad der faas for Pengene, give følgende Tal, hentede fra Tabelværk Nr. 11 til Københavns Statistik: i 1895 var den gennemsnitlige aarlige Leje for 1 Værelse med Køkken 116 à 108 Kr., henholdsvis i Forhus og i Mellem- og Baghus, for 2 Værelses Lejligheder 178 og 160 Kr., for 3 Værelses Lejligheder 296 og 260 Kr.

Forsøget paa at tilvejebringe en samlet Oversigt over Arbejdsgivere, Svende og Lærlinge i 1896 og i 1871 er ikke ret lykkedes. Oplysninger herom ere kun indkomne fra 31 Købstæder og nogle faa Pladser paa Landet. Medens Købstædernes samlede Befolkning fra 1871 til 1896 er voxet med c. 60 pCt., er Antallet af Snedkermestre i de 31 Byer kun tiltaget med c. 25 pCt. (fra 355 til 445); samtidig er dog Maskinsnedkeriernes Antal voxet fra 3 til 36. Antallet af Svende og Lærlinge er derimod i de paagældende 31 Byer tiltaget i samme Forhold som Befolkningen. For ret at kunne bedømme Udviklingen i de 25 Aar maatte man imidlertid have Landdistrikterne med ind i Opgørelsen, men hertil er det foreliggende Materiale alt for utilstrækkeligt.

Office du travail. Salaires et durée du travail dans l'industrie française. Tome I—IV. Paris 1893—97.

Det franske Office du travail har offentliggjort Resultaterne af en meget omfangsrig Enquête

over Arbejdsløn og Arbejdstid m. m. i den franske Industri i Aarene 1891—93. Undersøgelsen fremtræder som en Fortsættelse af lignende for Aarene 1840—45 og 1860—65, uden at det dog har været muligt helt at gennemføre en Tilknytning af de nye Resultater til de tidligere.

Den anvendte Methode er interessant i dobbelt Henseende. For det første fordi man resolut har opgivet ethvert Forsøg paa at behandle den store og den lille Industri paa samme Maade. Det er en almindelig Erfaring, at Undersøgelser af erhvervsstatistiske og sociale Forhold ofte lide under Umuligheden af at affatte Spørgeformularer o. l. saaledes, at de passe baade paa store og smaa Virksomheder; og hertil kommer, at Arbejdsforholdene i den lille Industri — selv inden for samme Branche — forme sig langt mindre efter ensartede Normer, langt mindre skematisk end i Fabrikindustrien. Dette har man været klar over ved Planlægningen af den franske Arbejderenquête, og man har derfor delt den i to af hinanden ganske uafhængige Undersøgelser.

Den lille Industri har man valgt at behandle monografisk, idet man har samlet de herhen hørende Fag i større Grupper. Af denne Del af Undersøgelsen, som kun omfatter Paris, er der hidtil offentliggjort to Bind, omhandlende Tilvirkning af Næringsmidler (udg. Aar 1893) og Beklædningsindustrien (udg. Aar 1896). Sondringen mellem den lille og den store Industri har naturligvis her — som sædvanligt — voldet adskillige Vanskeligheder. Det synes, som om man med megen Omhu har undgaaet at opstille en formel, vilkaarlig Grænselinie som Bedriftens Ar-

bejderstyrke o. l. Man har derimod ladet sig lede af en Flerhed af saadanne Momenter, som tilsammen tage give Virksomheden dens Præg. Exempelvis har man til den lille Industri i Almindelighed henregnet Bedrifter, som ved deres hele sociale og økonomiske Niveau frembyde gunstige Betingelser for Arbejderens Overgang til at blive Driftsherre. De mest karakteristiske Ejendommeligheder for denne Kategori ere i Almindelighed: Haandarbejdets Overvægt over Maskinarbejdet, Anvendelse af simple Værktøjsmaskiner, af lejet Drivkraft o. l.

Den store Industri er i Modsætning til den lille behandlet for hele Landet og ens for alle Fag. Spørgeformularerne, der vare fuldstændig ens affattede for alle Arter af Virksomheder, krævede meget indgaaende Oplysninger om Forholdene i den enkelte Bedrift. Til Gengæld var det Antal Virksomheder, man henvendte sig til, ikke overvældende stort, nemlig 2957, medens Fabriktilsynet omfatter 269,000 Virksomheder. Dette er det andet Punkt, hvor den anvendte Methode frembyder særlig Interesse: man har lagt Hovedvægten paa at gøre Undersøgelsen saa dybtgaaende som muligt, medens de tidligere Enquêtes havde deres Styrke i at spænde over et meget stort Antal Bedrifter. Det ledende Princip har altsaa været det samme, som følges af de amerikanske Arbejdsbureauer, nemlig at samle forholdsvis faa, men absolut typiske og fuldt paalidelige Angivelser. Ogsaa i en anden Henseende er den franske Enquête gaaet frem efter amerikansk Mønster, idet der ikke paa noget Punkt er anvendt Tvang, men alle Meddelelser ere givne frivilligt af de Industri-

drivende. Ved Spørgeskemaernes Udfyldning har man betjent sig af fagkyndige, upartiske Tællere, der vare kendte med de lokale Forhold, nemlig i Paris Arbejderdepartementets, i Provinserne Bjergværks- og Vejinspektoraternes Embedspersonale. At man i høj Grad har lagt Vægt paa, at Materialet kunde blive saa nøjagtigt som muligt, fremgaar bl. a. deraf, at der blev beregnet en Arbejdsdag for en Tæller til hver enkelt Fabrik.

Det hele store Arbejde er saaledes blevet rationelt og omhyggeligt planlagt, og — efter hvad der foreligger — skal Indsamlingen af Urmaterialet være lykkedes særdeles godt. Desværre kan det samme ikke siges om Bearbejdelsen, i hvert Fald ikke om alle Dele af denne, hvad vi skulle vise ved et Par Exempler, hentede fra den Afdeling af Undersøgelsen, som omhandler Storindustrien.

Den normale daglige Arbejdstid er for alle de undersøgte private Virksomheder opgjort til gennemsnitlig $10\frac{1}{2}$ Timer, for Statsvirksomhederne til $10\frac{1}{4}$ Timer. Dette er den Tid, i hvilken Arbejderne virkelig vare beskæftigede, altsaa ere Hvilepauserne ikke medregnede. Det er dog tvivlsomt, om man tør tillægge denne Gennemsnitsangivelse nogen Betydning. For det første ere Afvigelserne fra Gennemsnittet nemlig ret betydelige, saaledes som det ses af følgende Fordeling af de private Virksomheder: (Se omstaaende Tabel):

Men dernæst klæber der den Mangel ved den hele Opgørelse, at de største Virksomheder ere forholdsvis langt stærkere repræsenterede end de mindre, og da Arbejdstiden gennemgaaende er des kortere,

Daglig Arbejdstid	Virksomheder i	
	Seine-Dep. pCt.	Provinserne pCt.
8 Timer eller derunder.	2,5	1
8 ¹ / ₂ eller 9 Timer.....	3	5
9 ¹ / ₂ — 10 —	57	30
10 ¹ / ₂ — 11 —	31	37
12 Timer	6,5	24
Over 12 Timer.....	—	3

jo større Virksomheden er, vil baade det beregnede Gennemsnit og den anførte procentuelle Fordeling give et falsk Udtryk for det virkelige Forhold. At Fejlen ikke er helt uden Betydning, vil man let se ved at betragte følgende Tal:

Enquêten omfattede af de under Fabriktilsyn værende

Virksomheder med indtil 20 Arbejdere hver: 0,24 pCt.

— — 21—50 — — 11 —
— — 500 Arb. og dero. — 39 —

Denne Fordeling bør sammenholdes med følgende Oplysninger, som iøvrigt ikke ere uden selvstændig Interesse:

Den gennemsnitlige daglige Arbejdstid var for

Virksomheder med indtil 24 Arbejdere hver: 11 Timer

— — 25—999 — — 10³/₄ —
— — 1000 Arb. og dero. — 9¹/₄ —

Den Dristighed, det franske Arbejdsdepartement har lagt for Dagen ved de anførte Beregninger angaaende Arbejdstiden, er dog for intet at regne imod den, der træder frem i et følgende Afsnit om

Arbejdets Stabilitet. Vi skulle gengive Hovedtrækene i Methodenen.

Paa Spørgeskemaerne, som udsendtes til de Industridrivende, har man bl. a. søgt følgende Oplysninger, der ere lagte til Grund for Beregningerne:

1)	Arbejderstyrkens	Maximum	i Aarets Løb
2)	—	Minimum	—
3)	—	Middeltal	—

(Middeltallet beregnes ved at tage det arithmetiske Gennemsnit af Arbejderstyrken i hver af Aarets 24 halve Maaneder).

Idet man gaar ud fra det saaledes beregnede Middeltal som den normale Arbejderstyrke i Aaret, har man dernæst for samtlige undersøgte Etablissementser beregnet Gennemsnittet af Forandringerne i Arbejderstyrken, som viser sig at være: for Seine-departementet 22 pCt., for Provinserne 18 pCt. af Middeltstyrken. Gennemsnittet af samtlige Afvigelser fra Normalen er altsaa henholdsvis 11 og 9 pCt. af denne, og man slutter derfor, at henholdsvis 89 og 91 pCt. af den normale (gennemsnitlige) Arbejderstyrke danner Maximumsgrænsen for Antallet af de til Stadighed beskæftigede Arbejdere.

Man har nu endvidere stillet følgende Spørgsmaal til Fabrikanterne: »Hvor mange Arbejdere have i Løbet af Aaret været beskæftigede i Fabrikken i kortere eller længere Tid?»

Paa Grundlag af Besvarelserne af dette Spørgsmaal (det blev for Provinsernes Vedkommende kun besvaret af lidt over Halvdelen af Fabrikerne!) har man beregnet, at den Arbejderstyrke, som i Aarets

Løb har passeret Fabrikerne, forholdt sig til den normale (gennemsnitlige) Styrke som 145 til 100 i Seinedepartementet og som 133 til 100 i Provinserne. Man slutter heraf, at den hele Arbejderbefolkning udgjorde højst $\frac{145}{100}$, resp. $\frac{133}{100}$ af Gennemsnitsstyrken.

Gennem Fabrikernes Opgivelser af det Antal Dage, de i Aarets Løb have været i Virksomhed, lærer man dernæst, at der (baade for Seinedepartementet og for Provinserne) har været 290 Arbejdsdage for hver Arbejder af den normale Arbejderstyrke. Fordeler man disse 290 Arbejdsdage paa alle de Individier, som faktisk have arbejdet (jfr. ovenfor), finder man, at hver af disse gennemsnitlig maa have haft Arbejde i mindst $\frac{100}{145} \times 290 = 200$ Dage (i Seinedepartementet) og mindst $\frac{100}{133} \times 290 = 218$ Dage (i Provinserne).

Forudsat at de undersøgte Virksomheder ere typiske for det her omhandlede Forhold, har man altsaa nu bestemt to Grænser, mellem hvilke det Antal Arbejdsdage, som gennemsnitlig har været til Disposition for hver Arbejder, maa ligge. Overgrænsen er 290, Undergrænsen 200, resp. 218.

For nu nærmere at erfare, hvor imellem disse to Grænser det faktiske Tal ligger, har Arbejdsdepartementet henvendt sig til Fagforeningerne, og paa Grundlag af Meddelelser fra disse har man antaget, at 250 Dage pr. Arbejder paa det nærmeste vil svare til det virkelige Forhold. Men da der var 290 Arbejdsdage for hver Arbejder af Gennemsnits-

styrken, og da de Arbejdere, som faktisk have været beskæftigede, gennemsnitlig have arbejdet i 250 Dage, maa Tallet for de sidstnævnte udgøre $\frac{290 \times 100}{250}$
 = 116 pCt. af Gennemsnitsstyrken.

Vi have foran set, at det Antal Arbejdere, som i Aarets Løb have passeret Fabrikerne, oversteg Gennemsnitsstyrken med 45, resp. 33 pCt. Hvis man nu gaar ud fra, at Arbejderstyrkens Minimum og Maximum ligge lige langt fra Gennemsnittet, er det klart, at de 45 eller 33 ikke have kunnet fortrænge fra Arbejdspladserne flere end 45 (33) andre. Heraf følger, at 55 pCt. (i Seinedepartementet) og 67 pCt. (i Provinserne) af Gennemsnitsstyrken danner Minimumsgrænsen for Tallet paa de til Stadighed beskæftigede Arbejdere. Maximum for dette Tal have vi foran bestemt; det udgjorde — henholdsvis for Seinedepartementet og Provinserne — 89 og 91 pCt. af Gennemsnitsstyrken. Det antages nu (vilkaarligt), at det virkelige Tal ligger omtrent midt imellem de to Grænser og udgør for Seinedepartementet 70 (skulde være 72) pCt., for Provinserne 79 pCt. af Gennemsnitsstyrken.

Med denne Bestemmelse af den stabile Arbejderstabs Forhold til den gennemsnitlige som Udgangspunkt, har man endelig beregnet det Antal Arbejdsdage, som tilfalder den vxlende Del af Aarets Arbejderstyrke. Fremgangsmaaden er følgende:

Gennem Spørgeskemaerne har man erfaret, at samtlige undersøgte Fabrikker gennemsnitlig have været i Gang 309 af Dage i Aaret. En fast Arbejder har derfor, slutter man, Beskæftigelse i højst 300

Dage (!); lad os antage: 295 Dage (!). Det Antal Arbejdsdage, som aarlig tilfalder hver Arbejder af Gennemsnitsstyrken, er derimod 290 (jfr. foran). Da nu det samlede Antal af Arbejdere (faste + vexlende) efter det ovenfor anførte er opgjort til 116 pCt. af Gennemsnitsstyrken, da der altsaa er 116 Arbejdere for hver 100 Pladser, faar man følgende Ligninger til Bestemmelse af det Antal Dage (N), hver af de ikke faste Arbejdere gennemsnitlig har haft Beskæftigelse.

For Seinedepartementet:

$$\begin{aligned} 0.295 + N(116-70) &= 290.100 \\ N &= 182. \end{aligned}$$

For Provinserne:

$$\begin{aligned} 79.295 + N(116-79) &= 290.100 \\ N &= 154. \end{aligned}$$

Vi resumere sluttelig Resultaterne af denne Undersøgelse af Arbejdets Stabilitet.

	Seine- depart.	Provinserne
Antal Arbejdere for hver 100 Pladser	116	116
Af 100 Arbejdere vare fast beskæftigede	60	68
— — midl. —	40	32
Det aarlige Antal Arbejdsdage udgjorde gennemsnitlig for fast beskæftigede Arbejdere.....	295	295
— — midlertidigt beskæftigede Arb.	182	154

Det fremgaar heraf, at der i Provinserne fandtes forholdsvis færre midlertidigt beskæftigede Industriarbejdere end i Seinedepartementet, og at Provinsernes midlertidige Arbejdere gennemgaaende arbejdede færre Dage i Aarets Løb end Seinedepartementets.

Begge disse Resultater have i og for sig Sandsynligheden for sig, navnlig naar man tager i Betragtning, at Provinsernes industrielle Arbejderbefolkning i højere Grad end Paris's har Adgang til Bierhverv ved Landbrug og lignende Virksomheder, som falde udenfor Enquêtens Omraade.

Men selv om de vundne Resultater saaledes synes at bekræftes af, hvad man maatte vente efter Sagens Natur, forekommer den hele Undersøgelse os dog ret prekær. Enhver, der har haft Taalmodighed til Punkt for Punkt at følge den ovenfor givne Fremstilling af den anvendte statistiske Methode, vil indrømme, at den saa langt fra er uangribelig, at man langt snarere maa betegne det som et Held, at ikke Resultaterne kom til at falde uden for Sandsynlighedens Grænser. Men naar dette er Tilfældet, tør man intet bygge paa de fundne Talforhold, og man kunde da lige saa gerne — eller hellere — have sparet sig den megen Møje.

Vi skulle vise, hvorledes man ved blot i ringe Grad at forandre de vilkaarlige Forudsætninger, hvormed Arbejdsdepartementet har regnet, faar væsentlig andre Resultater end de ovenfor anførte.

Som det vil erindres, fandt man paa Grundlag af Fabrikernes Opgivelser, at det Antal Arbejdsdage, der gennemsnitlig har været til Disposition for hver Arbejder, maatte ligge imellem Grænserne

for Seinedepartementet: 290 og 200,

for Provinserne: 290 og 218.

Disse Grænseværdier benyttede man imidlertid ikke, man spurgte Fagforeningerne, og af de fra disse indgaaede Meddelelser sluttede man, at Tallet baade

for Seinedepartementet og for Provinserne omtrent kunde sættes til 250. Det fremgaar imidlertid af selve Besvarelserne, der findes aftrykte i Beretningen, at dette Tal ingenlunde har en saadan exakt Karakter, som man skulde formode efter den Anvendelse, Arbejdsdepartementet har givet det. Det hviler tværtimod næsten helt igennem paa skønsmæssige og ufuldstændige Opgivelser, saa at sige aldrig paa virkeligt statistisk Grundlag. Det smukt afrundede Tal, som man har givet Gyldighed baade for Seinedepartementet og for Provinserne, synes tilmed at forraade en Tillempning med denne dobbelte Gyldighed for Øje. Tager man alt dette i Betragtning og endvidere erindrer, at den beregnede Undergrænse var adskilligt lavere for Seinedepartementet end for Provinserne (200 imod 218), synes det at maatte være mindst lige saa rimeligt at regne med Værdierne 245 for Seinedepartementet og 255 for Provinserne som at regne med 250 for begge. Foretager man denne Ændring, vil man finde, at det hele Antal af de Individuer, som Aaret igennem have været beskæftigede i Fabrikkerne, udgjorde:

$$\text{i Seinedepartementet: } \frac{290 \cdot 100}{245} = 118 \text{ pCt. af Gennemsnitsstyrken,}$$

$$\text{i Provinserne: } \frac{290 \cdot 100}{255} = 114 \text{ pCt.} \quad -$$

og man faar da følgende Ligninger til Bestemmelse af det Antal Arbejdsdage (N), der gennemsnitlig tilfaldt hver af de ikke faste Arbejdere:

For Seinedepartementet:

$$70 \cdot 295 + N(118 - 70) = 290 \cdot 100$$

$$N = 176.$$

For Provinserne:

$$79 \cdot 295 + N(114-79) = 290\ 100.$$

$$N = 163.$$

Man ser, at den foretagne Ændring har bragt Resultaterne for Seinedep. og Prov. til at nærme sig hinanden i betænkelig Grad.

En anden ganske vilkaarlig Forudsætning er denne, at de faste Arbejdere gennemsnitlig have været beskæftigede i 295 Dage. Som foran anført motiveres denne Antagelse dermed, at Fabrikerne gennemsnitlig have været i Gang 309 Dage af Aaret. Dette er nu i Virkeligheden kun Tilfældet for Seinedepartementets Vedkommende, hvorimod det tilsvarende Gennemsnit for Provinserne er 304.*) Hvis man altsaa overhovedet vil slutte fra Fabrikernes Arbejdsdage til det faste Personales — hvilket vi iøvrigt anse for højst letsindigt — maa man i hvert Fald tage Hensyn til den foranførte Forskel mellem Seinedepartementet og Provinserne. Hvis man altsaa antager, at 295 passer for Provinsfabrikerne, maa man regne med f. Ex. 300 for Seinedepartementet, og indsætter man denne Værdi i Stedet for 295 i Ligningen, faar man for Seinedepartementet: $N = 167$.

Endelig er ogsaa Antallet af de til Stadighed beskæftigede Arbejdere bestemt vilkaarligt som Middeltallet mellem de fundne Minimums- og Maximumsgrænser. For Seinedepartementet ere disse Grænser 55 og 89 pCt. af den gennemsnitlige Arbejderstyrke. Middeltallet heraf er 72, men Arbejdsdepartementet har regnet med 70 (medens det for Provinserne har

---

*) Se 4de Bind Side 38.

taget det nøjagtige Middeltal $\frac{67 + 91}{2} = 79$). Ret-
telsen af denne elementære Regnefejl har den Virk-
ning, at Værdien af Størrelsen N for Seinedeparte-
mentet reduceres til 161.

Vi skulle nøjes med disse tre Korrektioner og
blot resumere, at det gennemsnitlige aarlige Antal
Arbejdsdage udgjorde:

	Seinedep.	Provinserne
efter Arbejdsdepartementets Beregning:		
for faste Arbejdere	295	295
for midlert. Arb.	<u>182</u>	<u>154</u>
efter første Korrektion:		
for faste Arb.	295	295
for midlert. Arb.	176	163
efter anden Korrektion:		
for faste Arb.	300	295
for midlert. Arb.	167	163
efter tredje Korrektion:		
for faste Arb.	300	295
for midlert. Arb.	<u>161</u>	<u>163</u>

Man lægge særlig Mærke til de udhævede Tal.
Vi paastaa ikke, at vor Beregning er væsentlig rigt-
igere end Arbejdsdepartementets, men vi have for-
mentlig godtgjort, at denne fra først til sidst er i
den Grad vilkaarlig, at det — som før bemærket —
nærmest maa betragtes som et Lykketræf, at Resul-
tatet er blevet i Overensstemmelse med, hvad man
paa Forhaand maatte formode efter Sagens Natur,
og at det ikke — saaledes som vort — er faldet ud
i stik modsat Retning.

Det vilde føre for vidt her at komme ind paa

et Referat af de mange Enkeltheder, der iøvrigt lade sig udlede af de offentliggjorte Beretninger. Ved Siden af en detailleret Lønningsstatistik i egentlig Forstand gives der en Mængde Oversigter over, hvad man har erfaret om Formerne for Lønbetalingen, om Naturalpræstationer, Anvendelse af Tentième- og Præmiesystemer, om Forsikrings-, Understøttelses- og Pensionskasser. Endvidere en Sammenstilling af Arbejdsløn og de nødvendige Udgifter til Livsfornødenheder. Endelig et historisk Tilbageblik med Benyttelse af de Oplysninger, der foreligge om Arbejdsløn og Leveomkostninger i de sidste 50 Aar. Af sidstnævnte Afsnit, der dog delvis er bygget paa ret usikkert Materiale, hidsætte vi efterstaaende Oversigt over Bevægelsen i en Pariser Arbejderfamilies Udgifter til Føde, Ildebrændsel og Belysning samt til Husleje.

	Føde, Brændsel og Belysning	Husleje
1844—53.....	931 Frcs.	120 Frcs.
1854—63.....	1052 —	170 —
1864—73.....	1075 —	220 —
1874—83.....	1093 —	270 —
1884—93.....	993 —	320 —

Medens Udgiftssummerne for Føde, Brændsel og Belysning hvile paa virkelige Værdiopgivelser, der have været offentliggjorte i Byen Paris's statistiske Aarbog, synes de ganske regelmæssige Intervaller i Rækken for Udgiften til Husleje at tyde paa, at man her har at gøre med helt fiktive Beløb.

Ermittelungen über die Lohnverhältnisse in Berlin im September 1897, eingezogen durch die Gewerbe-Deputation des Magistrats, bearbeitet und herausgegeben vom Statistischen Amt der Stadt. Berlin 1898.

Berlins Magistrat foranstaltede i tidligere Aar hyppige Enquêtes over Arbejdslønnen i de forskellige Haandværks- og Fabriksfag. Efter 1891 ophørte man imidlertid med disse specielle Undersøgelser og indskrænkede sig til hvert Aar at offentliggøre en Bearbejdelse af de Oplysninger om Lønforhold, som enkelte Haandværkslaug tilvejebragte i almindelige Forvaltningsøjemed. Uagtet det erkendtes, at man ad denne Vej fik gode Enkeltoplysninger, følte det dog som en Mangel, at man ikke turde foretage Sammenligninger mellem de enkelte Fag, idet Fremgangsmaaden ved Lønningsangivelserne og Beregningerne var overordentlig forskellig; og da Laugenes Meddelelser endvidere saa godt som udelukkende refererede sig til Lønnen i de større Etablissementer, besluttede man i Fjor at vende tilbage til Enquêten. Der udsendtes da i September Maaned til en stor Mængde Foreninger, Sygekasser o. l. Institutioner Skemaer med Spørgsmaal om Løn, daglig Arbejdstid, den almindelige Varighed af Aarets »døde Tid« m. m. I alle Tilfælde, hvor Besvarelsen af de stillede Spørgsmaal frembød Tvivl, søgte man ad mundtlig Vej nærmere Forklaring.

Enquêtens Resultater ere nedlagte i et under foranstaaende Titel udgivet Tabelhefte, hvis Indhold iøvrigt ikke har almindelig Interesse ud over de her givne Antydninger af methodologisk Natur.
